

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato:

Foredrag til Kongelig resolusjon av 18. juni 2004 om fredning av Skjellingshovde og Fugglia

1. Forslag

Miljøverndepartementet (MD) legger med dette fram forslag om fredning av Skjellingshovde og Fugglia som naturreservater.

Skjellingshovde ligger i kommunene Sør-Aurdal, Nordre Land og Søndre Land i Oppland fylke. Arealet er totalt ca 27,6 km² hvorav ca 16,8 km² er produktiv skog. Fugglia ligger i Rendalen kommune i Hedmark fylke, og har et areal på ca 17,9 km² hvorav ca 11,8 km² er produktiv skog. Begge områdene var en del av verneplan for barskog i Øst-Norge (fase II), men på grunn av begrensede økonomiske rammer ble disse områdene ikke vernet i forbindelse med vernevedtaket som ble fattet 13.12.2002.

2. Verneverdier

Formålet med skogvernet er både å ta vare på typiske skogområder og spesielle/sjeldne/truede elementer i norsk skognatur. På grunn av store geografiske og klimatiske forskjeller finnes en stor variasjon av skogtyper i Norge, også skogtyper som er sjeldne internasjonalt. Det er anslått at omtrent 30 000 arter, tilsvarende halvparten av det norske artsmangfoldet, lever i norske skoger. Av de over 3000 artene på den norske rødlista lever ca. 1400 arter i skog.

Skjellingshovde er et stort og sammenhengende område med gammel verneverdig barskog, og området er uten tekniske inngrep av vesentlig omfang. Her finnes stor variasjon i naturtyper, skogtyper og vegetasjonstyper, og et stort antall myrer, innsjøer og tjern. Skogen i Skjellingshovde har stedvis høy alder og stort innslag av død ved. En rekke arter som står på den norske rødlisten for truede arter er funnet i Skjellingshovde. Området har også et rikt fugleliv, blant annet med flere arter av spetter, våtmarksfugl, rovfugler og flere tiurleiker.

I Fugglia dominerer furuskog, særlig lavfurusog og bærlyngfurusog. Lokalt finnes også blåbærgranskog, småbregnegranskog og gransumpskog. Skogen har generelt preg av å være lite påvirket av nyere hogster, og det er spor etter ulike skogbranner i området. Også i Fugglia er det påvist arter som står på den norske rødlista, som forskjellige arter av sopp og lav. Området er vitenskapelig interessant i internasjonal sammenheng, og viser sammenhengen mellom vannhusholdningen og fordelingen av gran og furu i et næringsfattig område.

3. Andre interesser

I de to områdene som er foreslått fredet er det andre interesser særlig knyttet til skogbruk, jakt, fiske og friluftsliv, samt utmarksbeite og kulturminner. Vern som foreslått vil innebære at det ikke kan drives skogbruk i områdene. Vern vil ikke utelukke de øvrige nevnte interessene, jfr. nærmere spesifisering i verneforskriftene.

4. Historikk og saksbehandling

Gjennomgangen i kapitlene 4-10 nedenfor refererer til at saksbehandlingen av Skjellingshovde og Fugglia skjedde som en del av verneplan for barskog i Øst-Norge (fase II), en verneplan som ved sentral høring omfattet 55 skogområder. Relevansen av de ulike kommentarene for

områdene Skjellingshovde og Fugglia i kapitlene 4-10 vil derfor variere. Temaer og merknader som ikke har noen relevans for de to områdene er ikke beskrevet her. For en fullstendig gjengivelse av saksbehandlingen for verneplan for barskog i Øst-Norge (fase II) vises til foredraget til kongelig resolusjon av 13.12.2002. For spesifikke kommentarer for områdene Skjellingshovde og Fugglia vises til kapittel 13 nedenfor.

Gjennom behandlingen av St. meld nr. 68 (1980-81) om *Vern av norsk natur*, St. meld. nr. 46 (1988-89) om *Miljø og utvikling* og St. prp. nr. 1 (1990-91) sluttet Stortinget seg til gjennomføringen av Landsplan for vern av barskog. I 1993 ble 150 km² prod. barskog vernet i region Øst-Norge (fase I).

I 1995 ble St.meld. nr. 40 (1994-95) om *Opptrapping av barskogvernet fram mot år 2000* (Barskogvernmeldingen) lagt frem. På grunnlag av Innst. S. nr. 220 (1995-96) fra energi- og miljøkomiteen, sluttet Stortinget seg 6.6.1996 til en utvidet arealramme for barskogvernet på 120 km² prod. barskog (Verneplan for barskog, fase II).

I april 2002 sluttførte Norsk institutt for naturforskning og SKOGFORSK en evaluering av skogvernet i Norge (NINA fagrapport 54), utført på oppdrag fra Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet. Evalueringen anbefaler en betydelig økning av skogvernet, og peker på hvilke skogtyper som bør prioriteres.

Stortinget har ved behandlingen av St.meld. nr. 42 (2000-2001) *Biologisk mangfold* og St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* sluttet seg til regjeringens satsing på økt skogvern.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har ledet arbeidet med verneplanen for barskog i Øst-Norge, fase II. Arbeidet ble formelt startet opp i 1997, og det ble opprettet et rådgivende utvalg; det regionale barskogutvalget for Øst-Norge. DN sendte Verneplan for barskog i Øst-Norge (fase II) på sentral høring ved brev av 10.10.2001. Direktoratets tilråding ble oversendt MD ved brev av 12.7.2002. Ved vernevedtak 13.12.2002 ble det vernet i alt ca. 60 km² produktiv barskog i Øst-Norge. Områdene Skjellingshovde og Fugglia var en del av verneplan for barskog i Øst-Norge (fase II), men på grunn av begrensede økonomiske rammer ble områdene ikke vernet i forbindelse med det vernevedtaket som ble fattet 13.12.2002. MD presiserte imidlertid den gang i foredraget til kongelig resolusjon at vern av de to områdene kunne bli aktuelt i regjeringens arbeid med utvidet skogvern.

Målsetninger og prioriteringer i skogvernet

Faglige vurderinger av skogvernet fram til 1995 (NINA fagrapport 8-1995) konkluderte med at den typiske barskogsmosaikken i regionen ikke fullt ut er dekket, at planen generelt manglet store områder og at variasjonen i de største sonene ikke er fanget opp. Lavereliggende, kystnære områder og arealer på middels og høy bonitet var underrepresentert i forhold til gjennomsnittet i regionen, samt at viktige skogtyper manglet. Disse manglene har vært søkt dekket gjennom arbeidet med verneplanen for barskog i Øst-Norge, fase II.

Evalueringsrapporten fra Norsk institutt for naturforskning og SKOGFORSK fra 2002 anbefaler en betydelig økning av skogvernet, og peker på hvilke skogtyper som bør prioriteres. Blant de sentrale konklusjonene fra evalueringen er:

- Større sammenhengende skogområder, og en rekke truede, sjeldne og andre spesielle skogtyper er mangelfullt dekket ved dagens vern
- Videre vern av skog bør på kort sikt særlig prioritere vern av gjenværende, noenlunde intakte og sammenhengende store skogområder, spesielt områder med et skogareal på mer enn 50-100km², foruten gjenværende, intakte områder av kystbarskog og rikere skogtyper som edellauvskog, kalkskog, lågurtskog, høgstaueskog og rik sumpskog, samt gjenværende større forekomster av gammelskog under naturlig dynamikk. Dessuten må det prioriteres å verne store og viktige forekomster av rødlistearter.

Samlet sett må det etterstrebtes å få en god balanse i fordelingen av vernet skog, inklusive store områder.

Konfliktreducerende tiltak

I løpet av arbeidet med verneplan for barskog i Øst-Norge (fase II) er det fra fylkesmennene og direktoratet gjennomført en rekke tiltak med sikte på å redusere konfliktene. Det regionale barskogutvalget har hatt som oppgave raskt å bidra med opplysninger for å kunne belyse de ulike konfliktene. Utvalget har sammenholdt konfliktene med verneverdiene og gitt råd om hvilke områder som kunne tas ut og hvilke som burde sendes på høring.

Det regionale utvalget har gjennomført befaringer i noen av de mest konfliktfylte områdene i september 2000, deriblant Skjellingshovde.

Utover dette har fylkesmennene hatt befaringer og møter med grunneiere i alle områdene. I fylkesmennenes oppsummering og tilråding etter lokal høring er det foreslått ulike konfliktreducerende tiltak i form av at områder blir tatt ut og at andre blir grensejustert. I tillegg er det for flere av områdene foreslått spesielle tilpasninger i fredningsforskriftene, for å imøtekomme ulike brukerinteresser.

På bakgrunn av møtene, befaringene, fylkesmennenes tilråding og rådene fra barskogutvalget reduserte direktoratet antall verneaktuelle områder fra 69 til 55 før sentral høring. Flere av områdene som ble tatt ut før sentral høring var konfliktfylte, og en regner med dette å ha redusert konflikten totalt sett.

Barskogutvalgenes vurderinger

Det regionale barskogutvalget for Øst-Norge anbefalte i 2001 at 54 områder ble sendt på sentral høring. Utvalget anbefalte videre, i tråd med fylkesmennenes tilråding, grensejusteringer for 14 av disse områdene. Utvalget anbefalte Direktoratet for naturforvaltning å sende de 4 store områdene videre på sentral høring under forutsetning av at en etterstreber en rask avklaring av vernesakene.

Direktoratet for naturforvaltning fulgte rådet fra det regionale barskogutvalget med unntak av Torjusheia der det regionale utvalget anbefalte å ta området ut, mens DN ønsket å ha området med videre i prosessen.

Direktoratet orienterte det sentrale barskogutvalget om problemene knyttet til at en kvote på 40 km² produktiv barskog ikke er tilstrekkelig til å oppfylle de erkjente manglene etter fase I i denne regionen. På grunn av dette og signalene om en mulig utvidelse av barskogvernet, fremla DN derfor forslag om at de fire store områdene (Trillemarka, Åsen/Honnsrøve, Skjellingshovde og Fugglia) ikke skulle prioriteres innenfor kvoten. I tillegg foreslo Direktoratet å ta ut ytterligere 8 områder (Torjusheia, Nordskogen, Håøya, Røysa, Utvidelse av Bremsåsen, Utvidelse av N. Skaugumsåsen, Utvidelse av Totenåsen og Utvidelse av Hanestadnea) slik at de gjenstående verneforslag i sum utgjorde ca. 40 km² produktiv barskog. Et flertall i det sentrale barskogutvalget støttet Direktoratet sitt forslag, og anbefalte videre at de gjenstående 44 områdene i verneplanen for barskog i Øst-Norge skulle fremmes for vern. Et mindretall mente fortsatt at både Rotlia og Haugsjåknipen burde tas ut av hensyn til konfliktnivået i disse områdene.

5. Endringer av navn og grenser

På bakgrunn av saksbehandlingen ble området Skjellingshovde grensejustert før sentral høring.

6. Områder tatt ut av planen

For oversikt over områder tatt ut av planen i arbeidet med verneplan for barskog i Øst-Norge (fase II), vises til foredraget til kongelig resolusjon av 13.12.2002.

7. Generelle merknader

Følgende instanser har hatt verneplan for barskog i Øst-Norge (fase II) til uttalelse:

Lokal høring:

Alle berørte grunneiere og kommuner, landbruksmyndigheter på kommunalt nivå og fylkesnivå, fylkeskommunen og lokale interesseorganisasjoner.

Sentral høring:

Landbruksdepartementet, Sametinget, Reindriftsforvaltningen, Kommunenes sentralforbund, Forsvarets overkommando, Forsvarets bygningstjeneste, Fiskeridirektoratet, Statens Kartverk, Statens navnekonsulenter for Austlandet og Agderfylka, Riksantikvaren, Bergvesenet, Norges Geologiske Undersøkelser, Teledirektoratet, NSB hovedadm., Jernbaneverket, Luftfartsverket, Luftfartstilsynet, Vegdirektoratet, Norges vassdrags- energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog, Statens Naturforvaltningsråd, Statens kulturminneråd, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norsk bonde- og småbrukarlag, Norsk skogbruksforening (NORSKOG), Norges fjellstyresamband, Norges Fiskarlag, Norske Reindriftssamers landsforbund, Norske Samers Riksforbund, Samenes landsforbund, SAS Norge, Braathen flyselskap, Widerøe Flyselskap, Norsk Aero Klubb, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk Orkideforening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Frivillige organisasjoners redningsfaglige forum, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådernes Landsforbund, Norsk Geologiråd, Norges Idrettsforbund, Prosessindustriens landsforbund, Fortidsminneforeningen, Kulturvernets fellesorganisasjon, Norges turistråd (NORTRA), Reiselivsbedriftenes landsforening, Foreningen våre dyr, Fremtiden i våre hender, Greenpeace Norge, Miljøstiftelsen Bellona, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norges Velforbund, Norges Almenningsforbund, Norsk Limnologforening, Villreinerådet i Norge, Norsk Biologforening, Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA), Energiforsyningens fellesorganisasjon, Fiskerinæringens Landsforening, Norges Kystfiskarlag, Det Kgl. Selskap for Norges Vel, Utmarkskommunenes sammenslutning, Norsk institutt for skogforskning, Norsk institutt for jordforskning, Norsk institutt for vannforskning, Stiftelsen for naturforskning og kultuurminneforskning, Universitetet i Oslo Biologiske institutt, Universitetet i Oslo naturhistoriske museer og botanisk hage, Universitetet i Bergen, Universitetet i Tromsø, Norges Teknisk- Naturvitenskapelige universitet (NTNU), NTNU- Vitenskapsmuseet, Norges Landbrukshøgskole, Havforskningsinstituttet, Norsk Fiskerihøgskole, Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning.

Ulike merknader til verneforslaget i den lokale høringen

Mange av merknadene i den lokale høringen var knyttet til enkeltområder.

Mange grunneiere er imot fredning, eller ønsker grensejusteringer og spesielle tilpasninger i fredningsforskriftene av hensyn til driften. Kommunene, fylkeskommunene, landbruksmyndighetene og landbruksorganisasjonene er opptatt av at fredning ikke må svekke næringsgrunnlag og bosetning, og foreslår at områder tas ut av planen eller at avgrensing og forskrifter justeres for å ivareta både næringsinteresser og verneinteresser. En del kommuner mener at de får en for stor andel av det statlige vernet på sine arealer. Flere lokale instanser anbefaler at det for områdene heller utarbeides skjøtselsplaner etter skogloven.

Spesielt grunneiere og landbruksorganisasjonene mener saksbehandlingstid i verneplanen er for lang og at dette både skaper usikkerhet og unødige konflikter. De samme påpeker også at plantefelt ikke bør inngå i verneområder. Flere skogeier-/skogbruksforeninger mener mulighet for å få makeskifte er for dårlig utnyttet, og at årsaken primært er at staten ikke er villig til å betale markedspris for arealene.

Naturvernforbundet i fylkene og flere andre miljøorganisasjoner mener at arealrammene for vern av barskog er for små.

Følgende sentrale instanser påpeker ingen eller uvesentlige konflikter, eller gir positiv tilslutning til verneforslaget:

Luftfartstilsynet, Havforskningsinstituttet, Villreinrådet i Norge, Kommunenes sentralforbund, Rælingen kommune, Fellesforbundet, Luftfartsverket, Statkraft, Norges geologiske undersøkelser.

Følgende har i den sentrale høringen gitt ulike merknader til verneforslaget:

Statens naturforvaltningsråd anbefaler at det foreliggende vernet må følges opp av en omfattende fase III og viser til at skogeiernes selv i utgangspunktet ikke er negative til mer vern. Videre barskogvern bør konsentrere seg om store områder. Rådet anbefaler DN å prioritere småområdene i denne omgang, og snarest komme tilbake med egen plan for store områder. I mellomtiden må de store områdene sikres med enten meldeplikt for hogst, ”ventelønn” eller aller helst midlertidig vern.

Norsk biologforening påpeker at det er et dårlig miljøpolitisk signal at 21 av de foreslåtte verneområder er innskrenket i forhold til det opprinnelige forslaget. Foreningen viser til at Sverige og Finland har fredet over 3 ganger mer barskog enn Norge og samtidig arbeider med utvidelse av vernete områder. Foreningen mener høringsdokumentet mangler entusiasme for vern av vår rike norske natur. Flere av grensejusteringene synes å ramme områder med forventet høyt biologisk mangfold, som f.eks. skrenter, brattlende, vann, myrer og annen våtmark.

Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA) viser til at utvidelsen av verneområdet kun vil resultere i at 1% av den produktive barskogen vernes og at dette er langt under våre nabolands satsinger, og enda fjernere fra faglige anbefalinger som ingen går under 5%. SABIMA finner det vanskelig og lite ønskelig å gjøre en så hard prioritering som dette verneforslaget legger opp til. Verneplanen kvalifiserer ikke for mer enn ett til to store områder, men da utelukkes brorparten av de mindre områdene. SABIMA forventer av verneplanen følges opp av en fase III, og at områdene som ikke vernes i denne omgang, fortsatt får midlertidig sikring inntil et tilstrekkelig verneomfang er vedtatt. SABIMA oppfordrer DN til å se på avgrensning av områdene på nytt i lys av at det må legges sterkere vekt på verneverdiene fremfor eierinteressene.

Norsk skogbruksforening (NORSKOG) hevder at arbeidet med barskogverneplanen kunne vært gjennomført tilnærmet uten konflikter med næringen om arbeidet hadde vært gjennomført med større fleksibilitet og ved å ta hensyn til at problemene oppstår i første rekke som følge av:

- En uforholdsmessig lang saksbehandlingstid med tilsvarende båndlegging av de foreslåtte områder og usikkerhet med hensyn på framtidig planlegging på den enkelte eiendom.
- Den enkelte grunneier rammes hardt og at staten praktiserer en erstatningsutbetaling hvor det brukes store ressurser på å presse erstatningen ned til nivåer som oppfattes å ligge klart lavere enn de faktiske verdier.
- Fravær av en aktiv innsats fra staten med hensyn til å fremskaffe aktuelle makeskiftearealer. I kontrast vises det til Forsvarets etablering av Rena Leir.
- Inntrykk av tilfeldighet i prioriteringen av områder som følge av overfladisk registreringsgrunnlag, med svak dokumentasjon på at de områdene som prioriteres er de best egnede lokalitetene.

NORSKOG mener det er viktig at fase II blir den siste av barskogvernporsessene. NORSKOG viser til arealrammen gjør det vanskelig å ta inn mer enn et stort område dersom en i tillegg skal oppfylle kravet om arealer i lavereliggende områder. Konfliktgraden må tillegges

avgjørende betydning i den endelige utvelgelsen. Områder med høy verneverdi der grunneier enten selv har foreslått vern eller er positiv til et ev. vern bør prioriteres for å senke konfliktnivået i prosessen. NORSKOG vektlegger at det må foreligge en klar erstatningspraksis og ytes større innsats for fremskaffe makeskiftearealer. De mener det alltid vil være mulig å skaffe verneareal eller makeskifteareal dersom vernemyndighetene er villige til å betale full markedspris for skog.

Friluftslivet fellesorganisasjon (FRIFO) viser til at skogen er et av de viktigste friluftsområdene vi har i Norge. Organisasjonen er positiv til verneplanen og mener at vi bør utvide verneomfanget slik at vi kommer opp på samme nivå som våre naboland i øst. FRIFO er kritiske til arealreduksjonene som ble foretatt før sentral høring, men setter pris på at det i forskriftene er åpnet for aktiviteter som jakt, fiske, turgåing, plukking av matsopp/bær, beiting, vedlikehold av bygninger m.m.

Forsvarets bygningstjeneste, (FBT) eiendomsavdelingen viser til at tre områder som er lokalisert i FBT region Østlandets virkeområde (Langesundstangen, Vestre Bolærne, Søndre Håøya) ikke hemmer militær virksomhet i nevneverdig grad. Ellers vises det til FBT region Sør- og Vestlandet sine kommentarer til lokaliteten Skråstadheia.

Verdens Naturfond (WWF) viser til at Norge er svakest på skogvern i Europa og at vi mangler målsettinger og konkrete ambisjoner for skogvernet. Arealrammen på 40 km² for region Øst-Norge er alt for liten og WWF ber om at regjeringen vedtar vern av alle de fem storområdene som er på sentral høring. Disse må vernes i tillegg til andre områder som skal fylle arealkvoten for regionen. I tillegg mener WWF at vernemyndighetene snarest må starte arbeidet med å:

- Sikre alle registrerte verneverdige områder mot inngrep. De som ikke er vernet må ikke ødelegges før Norges målsettinger på skogvern er gjennomført på en faglig tilfredsstillende måte.
- Starte nasjonal verneplan fase III snarest mulig basert på klare mål og virkemidler.
- Følge opp barskogverneplanen med verneplaner for andre, akutt truede skogtyper.

Norges naturvernforbund og Natur og Ungdom mener at arealrammen på om lag 40 km² ikke gir et faglig forsvarlig vern av norsk skognatur. For å oppfylle viktige deler av Stortingets intensjoner må Regjeringen vise romslighet nå og verne de 4 foreslåtte storområdene utenfor arealkvoten. Organisasjonene prioriterer små, høyproduktive områder og områder med særlig høy konsentrasjon av rødlistearter først. Alle nasjonalt verneverdige områder må vernes, og en utstilling må bare skje blant de regionalt viktige områdene. Områdene må en få en fullverdig avgrensing i forhold til vernekvalitetene, der er bedre å få med et område mindre enn å ”skamskjære” mange. Organisasjonene mener de foreslåtte vernebestemmelsene i flere tilfeller er for uklare og for lite restriktive til å kunne ivareta naturverdiene på en god måte. Organisasjonene mener meldeplikten må utvides til å gjelde alle kartlagte områder med regional eller nasjonal naturverdi. Norge må styrke innsatsen for vern av skog og det bør snarest på grunnlag av evalueringen som er underveis, igangsettes en kartlegging og gjennomgang av egnede verneområder for at Norge skal ivareta sine internasjonale forpliktelser.

Norges Jeger- og fiskerforbund (NJFF) er positivt til verneforslaget og mener vernet er viktig for å ta vare på artsmangfoldet i barskogen. Forbundet mener det er viktig at verneforskriftene har forankring i selve verneformålet, og støtter forslaget om at jakt, sportsfiske og annet tradisjonelt friluftsliv skal kunne utøves også i barskogreservatene. Aktiv bruk av naturen og opplevelser i verneverdige barskoger er et viktig grunnlag for å etablere interesse for å ta vare på naturen og forvalte den med tanke på framtidige generasjoner.

Botanikere ved Botanisk museum, de naturhistoriske museer og botanisk hage, Universitetet i Oslo, støtter at det er gjort skille mellom ”store” og ”små” områder, og at verneplanen tilgodeser de mindre områdene. De viser til at mangfoldet i plantelivet blir ivaretatt best ved at

mange små områder vernes og at mangelen på områder på næringsrik grunn i lavlandet vil bli vesentlig forbedret med det verneforslaget som nå ligger til grunn.

Friluftsrådernes Landsforbund (FL) mener det er så viktig med internasjonal aksept for vår skogpolitikk og omsetning av tømmer at det totale verneomfanget må økes. Forbundet går inn for at en i fase II av verneplanen for barskog i Øst-Norge verner en størst mulig del av de foreslåtte mindre reservatene. Videre ber forbundet om at det startes et arbeid med å vurdere utvida rammer for barskogvernet for å ta vare på større sammenhengende områder med naturskog.

Norges Skogeierforbund viser til at mange av de berørte grunneierne ønsker makeskifte, eller gir uttrykk for at makeskifte er en forutsetning for å kunne akseptere vern. Skogeierforbundet ber derfor om at arbeidet med å skaffe makeskiftearealer prioriteres opp, for eksempel ved at Fylkesmennenes landbruksavdelinger mer aktivt går ut og erverver arealer eller finner andre arbeidsformer for å skaffe arealer til makeskifte. Skogeierforbundet ønsker følgende områder tatt ut av verneplanen: Torjusheia, Jomåsknutene, Gullspettvann, Haugsjåknipen Rønnoaldalen, Grønnåsliane Murefjellet, Gullerudtjern og Rotlia. I følgende området kan skogeierforbundet godta vern under bestemte forutsetninger: Totenåsen, Honnsrøve, Kløvstadhøgda, Fugglia, Hanestadnea og Stimannsberget.

Riksantikvaren viser til at det finnes kulturminner i flere av verneområdene. I slike tilfeller er skjøtsel av kulturminner aktuelt, for eksempel kan rotvelt føre til skader på automatisk fredede kulturminner. Kulturminnet må i så fall sikres. Regional kulturminneforvaltning er samarbeidspartner når det gjelder skjøtsel av kulturminner. Ivaretagelse av kulturminner bør ikke være i konflikt med vernehensynet.

Norsk Allmenningsforbund mener det ikke er behov for mer vern av barskog. Forbundet mener det er vanskelig å godta påståtte behov for barskogvern uten at en bredere faglig sammensatt gruppe utpeker områdene. Det er vanskelig å skape aksept for vernebehov uten grundig og troverdig dokumentasjon. Forbundet viser ellers til at det er betydelige skogareal som ikke er økonomisk drivverdig og dermed i praksis er fredet. Forbundet mener gjennomføring av vern bør utsettes eller gjøres midlertidig, for eksempel i 20 år, særlig der det er konflikt.

Norges Bondelag mener grunneierne så langt som mulig må kunne drive næringsaktivitet i kombinasjon med verneformålet og at myndighetene ser på mulighetene for å drive et skogbruk som forener bruk og vern. Bondelaget ber om at områdene Torjusheia, Jomåsknutene, Gullspettvann, Haugsjåknipen, Rønnoaldalen, Grønnåsliane, Murefjellet, Gullerudtjern og Rotlia tas ut av planen. Bondelaget ønsker at forskriften skal åpne for å tillate aktiviteter som kan gi grunneiere og lokalbefolkning mulighet for alternativ utnyttning av skogen, der forholdene ligger til rette for dette, for eksempel utnyttelse av jakt og fiske i næringssammenheng. Bondelaget forutsetter videre at beite, der dette er aktuelt, kan fortsette som før.

8. DN's kommentarer til generelle spørsmål

Valg av områder og omfanget av barskogvern i regionen

Direktoratet viser til at Stortinget har fastsatt totalrammen for vern av produktiv barskog i landet. Stortinget har videre gitt føringer når det gjelder avveininger i forhold til konfliktfylte områder og hvilke typer barskogområder som skal prioriteres.

I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 40 (1994-95) *Opptrapping av barskogvernet fram mot år 2000 (Barskogvernmeldingen)*, ga energi- og miljøkomiteen uttrykk for at de siste villmarkene av skog nå forsvinner hurtig, og at det haster med å sikre de gjenværende områder for ettertiden, jf. Innst. S. nr. 220 (1995-96). Direktoratet viser også til at en gjennom verneplanprosessen har vektlagt å foreta avveininger mellom næringsinteresser og vern, og at

områder med store verneverdier er tatt ut av planen av hensyn til næringsinteresser og en begrenset kvote. På grunnlag av høringsrundene er det også foreslått grensejusteringer og tilpasninger i forskriftene. Når det gjelder forholdet mellom privat grunn og statsgrunn, mener direktoratet at det ikke vil være mulig å ivareta målsettingen om å fredet et representativt utsnitt av de typiske barskogområdene og de spesielle/sjeldne/truede elementene i regionen, dersom en må avgrense seg til å velge eiendommer i statlig eller offentlig eie. DN presiserer at alle områdene som var med i den sentrale høringen oppfyller naturvernlovens krav til fredning som naturreservater.

Mange grunneiere og næringsorganisasjoner for skogbruket etterlyser dokumentasjon på at det ikke finnes andre og like verdifulle områder andre steder. Dette brukes som et argument for å ta ut konkrete områder av verneplanen der det er sterke næringsinteresser. DN ser det som sikkert at det finnes flere verneverdige lokaliteter i regionen. Registreringen av lokaliteter i denne verneplanen er imidlertid utført av flere forskjellige og anerkjente fagmiljøer, der den samlede kompetansen er svært stor. DN viser også til at omlag 300 lokaliteter er vurdert i forbindelse med verneplanen. DN mener derfor at kartleggingen av lokaliteter er gjennomført så grundig og forsvarlig som råd er innenfor de rammer som forelå.

Påvirkningsgrad

Kystnære områder og områder på høy og middels bonitet i lavlandet er prioritert i utvidelsen av barskogvernet i Øst-Norge. Direktoratet viser til at det er et faktum at den aller største delen av slike arealer er påvirket av skogbruksaktivitet da dette ofte er den mest lettdrevne og økonomisk interessante skogen. Fra flere høringsparter er det vist til at områder med kulturpåvirkning er tatt med i verneplanen. Etter direktoratets mening er dette en nødvendig tilpasning dersom Stortingets målsetninger skal oppfylles. Direktoratet mener like fullt at alle områder som omtales i denne tilrådingen, fyller kravene til naturreservater etter naturvernloven.

9. Ulike merknader til fredningsforskriftene

Følgende merknader er gitt i den lokale høringen:

Mange grunneiere og skogeier-/skogbruksforeninger ønsker at motorisert uttransport av felt storvilt skal kunne skje uten særskilt dispensasjon. Noen viser også til at det bør være et generelt unntak for bruk av hest til dette formålet.

Eiere og rettighetshavere til eksisterende bygninger (setrer, hytter og lignende) viser til behov for å kunne hogge ved til disse.

Fylkeslandbruksstyret i Oppland mener bestemmelsen om at DN kan regulere beitetrykket gjennom egen forskrift kan skape usikkerhet og konflikt. Styret mener bestemmelsen enten bør tas vekk, eventuelt bare tas med etter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle.

Følgende merknader er gitt i den sentrale høringen:

Arrangementer

Fylkesmannen i Oppland tilrår et tillegg i bestemmelsen om forbud mot ”teltleirer, idrettsarrangementer og andre større arrangement”. De ønsker at ”organisert virksomhet i regi av ideelle lag og foreninger, universitet, skoler eller andre institusjoner” skal være tillatt når det på forhånd er gitt melding til forvaltningsmyndigheten.

NJFF er positivt til forslaget om å åpne for trening av jakthunder og gjennomføring av jaktprøver i henholdt til gjeldene reglementer og retningslinjer. Norges orienteringsforbund er tilfreds med at forskriftene er endret etter lokal høring. De forutsetter etter dette at alle deres

aktiviteter går under ”turvirksomhet i regi av ideelle lag og foreninger” og derfor kan foregå uten spesielle begrensninger i verneområdene.

Vedlikehold av anlegg, herunder kraftanlegg

Norges Vassdrags og energidirektorat (NVE) mener rettigheter, drift og vedlikehold av kraftledninger, dammer og vannkraftanlegg må ivaretas tilfredsstillende gjennom forskriftene. MD og Olje- og energidepartementet har hatt en diskusjon om prosess vedrørende mulige standardbestemmelser for kraftledninger i forhold til verneplaner med hensyn til rettigheter til drift, vedlikehold, oppgradering/fornyelse og adgang til motorisert ferdsel. Departementene har nå kommet fram til en tekst som bør legges til grunn i den enkelte sak. NVE har ytterligere kommentarer under følgende områder: Skråstadheia, Åsermarka, Ramfoss, Heimseteråsen, Stavnselva, Skjellingshovde, Begna, Liadalen og Honnsrøve. Norges Skogeierforbund mener det bør være generell tillatelse til bruk og vedlikehold av eksisterende veier.

Militær virksomhet

Statens naturforvaltningsråd mener at militær operativ virksomhet kun under spesielle omstendigheter kan vurderes tillatt i naturreservater, og at dette kun bør skje etter søknad. Rådet mener dette sikrer forvaltningsmyndigheten bedre oversikt og at man oppnår en forpliktende dialog mellom forvaltningsmyndighet og Forsvaret.

Motorferdsel

NJFF tolker forslaget til verneforskrift slik at det kan åpnes for å nytte (motorisert) elgtrekk. NORSKOG foreslår at det gis en generell åpning for uttransport av felt storvilt og foreslår at bestemmelsen om at jakt er tillatt får følgende ordlyd: ”Jakt, - herunder bruk av egnet motorisert lett utstyr for uttransport av felt storvilt.” Uttalelsen støttes av Fylkesmannen i Aust-Agder. Norges skogeierforbund mener det bør være tillatt med motorferdsel for gjennomføring av tiltak fastlagt i driftsplaner/forvaltningsplaner for vilt og fisk og for uttransport av felt storvilt.

Kalking

NJFF forutsetter at igangsatt kalkingsvirksomhet vil kunne videreføres også i framtiden. Kalking er et midlertidig restaureringstiltak for å kompensere for forsuringsskader som er påført naturen gjennom menneskeskapte forurensninger.

Forvaltningsplaner

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom mener at det i naturreservater med forvaltningsmessige utfordringer, som f.eks. Skråstadheia, Håøya i Telemark, Solfjellåsene, Haraldsfjellet, Branden og Trillemarka er viktig med regelmessig oppsyn og utarbeidelse av forvaltningsplaner. Manglende utarbeidelse av forvaltningsplaner må imidlertid ikke være til hinder for gjennomføring av nødvendige forvaltningstiltak.

Skjøtsel

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom mener hogst som skjøtsel bare må brukes på kulturskog, med den hensikt at skogen raskere skal oppnå naturtilstand, samt i hagemarksskog, kulturbetingete løvsuksesjoner eller for å fjerne treslag som ikke er naturlig hjemmehørende på stedet. Hogst som skjøtsel må ikke gjennomføres for å påvirke arealer som allerede har en viss naturlig struktur og åpenhet. Som skjøtselform anbefales ringbarking av trær fremfor hogst, da ringbarking i større grad vil ivareta mangfoldet knyttet til døde trær. Hogde / ringbarkedede trær må forbli liggende på bakken.

Bålbrenning

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom: viser til at i områder med rike forekomster av truede lav på kvist (f.eks. Honnsrøve og Begna) kan bålbrenning lokalt påvirke verneverdige forekomster av lav. Derfor foreslår organisasjonene at det under punktet om at bålbrenning er tillatt, tilføyes en setning om at det bare er lov å plukke små kvist på bakken til ved. De viser til at en rekke reservater som er større enn 1 km² også kan være sårbare for bålbrenning. De

mener bålforbudet bør gjelde i spesielt mye brukte friluftsområder (f.eks. bynære områder), sårbare friluftsområder (f.eks. langs Oslofjorden), områder der brann ikke har vært en naturlig økologisk faktor (f.eks. bekkekløfter), langstrakte områder der det er anledning til bålbrekking utenfor reservatgrensene innen kort avstand (f.eks. Begna) og områder med rike forekomster av rødlistede arter på kvist (f.eks. Begna og Honnsrøve). Dessuten bør forskriftene i tillegg åpne for at fylkesmannen eller DN kan innføre restriksjoner dersom det oppstår fare for skade på naturverdiene som følge av bålbrekking. NJFF kan ikke se at bålbrekking i det omfang det vanligvis dreier seg om ved utøvelse av friluftsliv utgjør en trussel mot barskogen som naturtype eller er i strid med verneformålet. Eventuelle konflikter må kunne løses gjennom aktiv informasjon og kommunikasjon mellom forvaltning og brukersiden. Bålbrekking er for mange en viktig del av et aktivt friluftsliv og viderefører lange og gode tradisjoner.

Forvaltningsmyndighet

Flere organisasjoner (SABIMA, Naturvernforbundet og Natur og Ungdom) er negative til at kommunene skal overta forvaltningsmyndigheten for naturreservatene. SABIMA mener at barskogreservatene må forvaltes av statlige myndigheter for å sikre en mest mulig enhetlig forvaltning. Derfor mener de også at forvaltningsmyndighet må legges til fylkesmannen og at dette skal nedfelles eksplisitt i forskriftene.

Vedhogst

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom viser til at de foreslåtte forskriftene for Trillemarka gir forvaltningsmyndigheten mulighet for å tillate hogst av ved i tilknytning til hytter. Det samme gjelder forskriftene for Murefjellet naturreservat, der det ligger en hytte innenfor området. Ut fra formålet om å bevare barskogen mest mulig urørt, bør verneforskriftene ikke kunne åpne for å tillate til vedhogst innenfor verneområdene, uten at dette samtidig ivaretar spesielle kulturlandskapsverdier og rødlistede arter som er avhengig av hevd. Ved bør i stedet fraktes inn i områdene, og at det eventuelt gis tillatelse til motorisert ferdsel i den forbindelse. NORSKOG foreslår at det angis i § 4 at bestemmelsene ikke er til hinder for: ”Hogst av ved til eksisterende bygninger innenfor verneområdet.”

Forskning og andre undersøkelser

Botanikere ved Botanisk museum, de naturhistoriske museer og botanisk hage, Universitetet i Oslo ønsker et generelt unntak for forskningsaktiviteter som for eksempel permanent merking av vegetasjonsanalyseflater med underjordiske eller overjordiske aluminiumsplastrør og -pinner. Bergvesenet oppfatter forskriftene slik at de ikke er til hinder for geologiske undersøkelsesaktiviteter som ikke setter vesentlige spor om som bare har til hensikt å følge (kartlegge) bergarter, mineralisering og geologiske strukturer gjennom naturreservatene fra områder utenfor.

10. DN's kommentarer til fredningsforskriftene

Direktoratet for naturforvaltning har gjennomgått innholdet i fredningsforskriftene og har følgende kommentarer til en del aktuelle temaer i tilknytning til disse.

Generelt om utforming av fredningsforskrifter og forvaltning av barskogreservater
Direktoratet understreker betydningen av at en både ved utforming av fredningsforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for fredningsformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forvitres. Det er også viktig at den økosystemtilnærming som er lagt til grunn i barskogvernet reflekteres.

Direktoratet viser til at fredningsforskriftene er utformet på grunnlag av naturvernloven. Formuleringer av rent opplysende karakter, for eksempel henvisninger til annet lovverk, bør som hovedregel ikke inngå i forskriftene. Selv om forskriftene ikke er til hinder for bl.a. jakt og fiske og til dels også bålbrekking, må dette foregå i samsvar med de spesielle lovene som gjelder for slike aktiviteter, i dette tilfellet hhv. viltloven, lakse- og innlandsfiskeloven og brannvernloven. Tilsvarende vil også gjelde for aktiviteter som kan tillates etter søknad, for

eksempel motorferdsel. Avhengig av hva slags motorferdsel det er snakk om, vil også tillatelse etter motorferdselloven være nødvendig.

I Miljøverndepartementets rundskriv T-1/96 om motorferdselloven, er det anbefalt at søknaden først behandles i forhold til fredningsforskriften. Dersom det blir gitt unntak fra fredningsforskriften, behandles søknaden i forhold til motorferdselloven. Forvaltningsmyndigheten bør sørge for den nødvendige koordinering. Direktoratet mener at slike opplysninger har en naturlig plass i informasjonsmateriell og forvaltningsplaner.

Kort om forskriftenes innhold

- Fredningsforskriftene innebærer fredning av all vegetasjon og alt dyreliv. Det er likevel åpnet for jakt, fiske og sanking av bær og matsopp. Ulike tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt. Dette innbefatter anlegg av ulike slag (midlertidige eller faste), men også tiltak som for eksempel drenering, kalking og gjødsling. For enkelte områder er det i fredningsforskriften åpnet for visse typer anlegg.
- Fredningsforskriftene innebærer et generelt hogstforbud, men det kan etter søknad gis tillatelse til hogst av etablert plantefelt. I tilfeller der det ikke er aktuelt å ta ut plantede trær på kort sikt, kan det etter søknad gis tillatelse til en begrenset skjøtsel.
- Motorferdsel er forbudt, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med spesielt nevnte formål. Det understrekes at regelen om ”nødvendig motorferdsel” skal håndheves strengt. Motorferdsel i tilknytning til militær operativ virksomhet og tiltak i ambulans-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtels- og forvaltningsøyemed er tillatt. Dette gjelder ikke for øvelseskjøring i tilknytning til slike formål.
- Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdsele i hele eller deler av reservatene.
- Vedlikehold av anlegg, herunder bygninger, som er i bruk på fredningstidspunktet er tillatt. Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan tillates etter søknad, og skal fortrinnsvis skje på snødekt mark. Vedlikehold omfatter ikke nybygging eller utbedring, men en opprettholdelse av opprinnelig standard.
- Tradisjonell beiting er tillatt, d.v.s. beiting med dyrearter og i det omfang som tidligere har foregått i området. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatene. Denne myndighetene er allerede delegert til DN, og bestemmelsen er derfor bare av opplysende karakter.
- Bålbrenning er på visse vilkår tillatt i de fleste reservatene, mens det i noen reservater er forbudt.

Fredningsforskriftene for verneplan barskog fase II i Øst-Norge

Til den lokale høringen for fase II av verneplanen for barskog i Øst-Norge ble det laget en generell fredningsforskrift (jf. kapittel 6.1 i DN-rapport 1999-4). Det ble i tillegg laget egne forskriftsforslag for alle områdene som ble sendt på lokal høring. Ordlyden i den generelle forskriften ble endret noe etter den lokale høringen for å gi mer fleksibilitet m.h.t. i ferdsele. Dette er nærmere beskrevet under.

Tiltak som kan endre naturmiljøet

I de foreslåtte forskriftene § 3 pkt. 3 er det en ikke uttømmende opplisting av tiltak som kan endre naturmiljøet, herunder kalking. Formålet med fredning av områdene i verneplanen omfatter bevaring av alt naturlig plante- og dyreliv og alle de naturlige økologiske prosessene. I verneplanene for barskog i Nord-Norge og Midt-Norge fase II mente DN at kalking ikke var forenlig med dette formål. I de verneområdene som omfattes av Øst-Norge planen er det

derimot flere steder betydelige og menneskeskapt forsurningsproblemer. I mange vassdrag er det over lang tid foretatt kalking for å kompensere for skadene på naturen. DN legger til grunn at denne aktiviteten kan fortsette i de aktuelle områdene, men at det må søkes om dispensasjon etter § 5 i verneforskriften. Dersom det skulle oppstå forsurningsproblemer som følge av forurensning i øvrige verneområder, kan kalking ev. gjennomføres som skjøtselstiltak for å ivareta/fremme fredningsformålet. DN tilrår ellers at opplistingen i § 3 pkt. 3 følger malen i DN håndbok 17-2001- Områdevern og forvaltning. Forbudet mot opplag av båt er tatt vekk i verneområder der det ikke finnes vassdrag og innsjøer som egner seg for bruk av båt.

Vedlikehold av bygninger og anlegg

Direktoratet mener at bygninger og veier kan betraktes som anlegg. Generelt er det ikke aktuelt å åpne for vedlikehold av veier som ikke lenger har noen funksjon når området fredes. DN legger derfor til grunn at traktor-/kjerreveier ikke regnes som "vei" og derfor ikke er tillatt å vedlikeholde. I de tilfeller traktor-/kjerreveier må benyttes som adkomst til arealer utenfor reservatet, er det likevel gjort unntak for vedlikehold og bruk av disse i forskriftene.

Ferdse, herunder motorferdse

På bakgrunn av høringsrundene, endringer i forbindelse med verneplan for barskog i Midt-Norge del II, råd fra det sentrale barskogutvalget og en vurdering av forholdene i regionen, foreslår direktoratet endringer (i forhold til DN-rapport 1999-4) i bestemmelsene for ferdsel. Forbudet mot organisert bruk tas ut av forskriftene, slik at turvirksomhet i regi av ideelle lag og foreninger, universiteter, skoler eller andre institusjoner kan skje uten å søke dispensasjon. DN mener at fylkesmannen i Oppland sitt forslag om at forvaltningsmyndigheten skal ha melding før "ideelle lag og foreninger, universitet, etc." besøker reservatene er en unødvendig streng bestemmelse. Denne og lignende bestemmelser er tatt vekk i de verneforskriftene den er foreslått. DN har også fjernet bestemmelser om at det kan søkes om "Avgrenset bruk av naturreservatet i undervisningssammenheng". Siden det ikke lengre er noe forbud mot denne type bruk, faller behovet for en slik bestemmelse bort. DN tilrår å opprettholde et forbud mot telteirer, idrettsarrangementer og andre større arrangementer, men med adgang til å få dispensasjon for begrenset bruk i så måte. DN finner grunn til å presisere at en her sikter til virksomhet som innebærer aktiviteter utover vanlig ferdsel til fots, og at bestemmelsen ikke er til hinder for turvirksomhet som nevnt foran. Det legges også til grunn at ordinær teltslagning med inntil noen få telt er tillatt. I enkelte områder langs kysten med spesielt stor fare for slitasje på strandvegetasjonen er det likevel foreslått å ha forbud mot telting.

DN støtter ikke tolkningen til Norges Orienteringsforbund om at nevnte endring i ferdselsbestemmelsene betyr at alle forbundets arrangementer dermed er tillatt - turmarsjer, orienteringsløp etc. Større arrangementer av denne typen må det derfor søkes om dispensasjon for. Når problemstillingene om omfang, tid og sted er avklart, bør det likevel kunne gis dispensasjon for flere år slik at unødig saksbehandling unngås.

Med hjemmel i naturvernloven § 22 første ledd og etter delegert myndighet, kan DN av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i naturreservater dersom dette skulle vise seg nødvendig. En slik formulering er tatt inn i forskriftene som en opplysning, på bakgrunn av oppmykning av bestemmelsene. Dersom det skulle oppstå problemer som følge av ferdsel i et barskogreservat, mener DN at det er svært viktig at problemene søkes løst i et samarbeid mellom forvaltningsmyndigheten og aktuelle organisasjoner/brukere, før en eventuelt vurderer å regulere eller forby ferdsel. I tilfeller der forvaltningsmyndighet ikke er delegert til kommunen, må kommunen trekkes med i et slikt samarbeid.

Adgangen til å regulere eller forby ferdsel, jf. naturvernloven § 22, omfatter all ferdsel og da også motorferdsel. I forbindelse med motorferdsel vil direktoratet understreke den økosystemtankegang som er lagt til grunn i barskogvernet. Formålet er ikke bare knyttet til å bevare barskogen i seg selv, men alt naturlig plante- og dyreliv og alle de naturlige økologiske prosessene. Dette fremkommer klart i fredningsformålet i de foreslåtte forskriftene. Dette innebærer at motorferdsel ikke bare kan vurderes i forhold til mulige skader på vegetasjonen,

men også i forhold til at det kan ha forstyrrende effekter i forhold til dyrelivet og de naturlige økologiske prosessene. Motorferdsel i barskogreservatene bør på dette grunnlag begrenses til et minimum, og det er behov for særskilte bestemmelser som gir mulighet til større grad av styring enn gjennom lov om motorferdsel. På bakgrunn av høringsrundene og fylkesmennes tilrådinger, foreslår direktoratet spesielle tilpasninger i forskriftene for de enkelte områdene, slik at motorferdsel i forbindelse med visse formål er tillatt eller kan tillates etter søknad. Direktoratet har funnet det ønskelig med en presisering av tidligere regelverk, ved at man nå har tatt inn en egen hjemmel for å gi dispensasjon til nødvendig motorferdsel etter søknad.

Motorferdsel på barmark vil opplagt kunne komme i strid med fredningsformålet. Bestemmelsene i de foreslåtte forskriftene er ikke til hinder for gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtsel- og forvaltningsøyemed. Dette omfatter ikke øvelseskjøring i tilknytning til slike formål, der det må søkes om særskilt tillatelse. Utover dette mener direktoratet i utgangspunktet at all motorferdsel på barmark må behandles på grunnlag av søknad, slik at både tidspunkt for kjøring, type kjøretøy, trasévalg og omfang kan vurderes i forhold til fredningsformålet. Unntak fra dette kan være motorferdsel på barmark langs etablerte, faste kjøretraséer og på veier. Når det gjelder uttransport av felt elg med mindre motorredskaper som for eksempel jernhest, elgtrekk etc., bør det kunne vurderes å gi flerårige dispensasjoner.

Direktoratet mener med bakgrunn i betraktningene over at det ikke bør innføres et generelt unntak eller dispensasjonshjemmel for motorferdsel i forbindelse med tiltak godkjent i driftsplan for vilt og fisk.

Plantefelt

Noen av områdene omfatter plantefelt. Av hensyn til fredningsformålet kan det være ønskelig å ta disse ut. Følgelig er det i forskriftene gitt mulighet til hogst av plantefelt etter søknad. Der det er åpnet for hogst av plantefelt er det også tatt med mulighet for å søke om motorferdsel i forbindelse med dette.

Beiting

Med begrepet ”tradisjonell beiting”, forstås beiting med de dyrearter og i det omfang som tidligere har foregått innenfor det aktuelle område. Direktoratet legger til grunn at beiting som kan ha ligget nede noen år, for eksempel beiting med storfe, vil være tillatt. Beiting med for eksempel geit i et område der det ikke har foregått tidligere, vil imidlertid ikke være tillatt. Direktoratet bemerker at en eventuell regulering vil kreve at det fastsettes en egen forskrift om dette, og viser til ordlyden i forskriften: ”Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet.” Dersom det skulle oppstå problemer som følge av beiting i et barskogreservat, mener direktoratet at det er svært viktig at problemene søkes løst i et samarbeid mellom forvaltningsmyndigheten og aktuelle organisasjoner og brukere, før en eventuelt vurderer å regulere beitetrykket ved forskrift. I tilfeller der forvaltningsmyndighet ikke er delegert til kommunen, må kommunen trekkes med i et slikt samarbeid. Direktoratet foreslår at den endrede ordlyden tas inn i forskriftene for samtlige områder. I områder der det er kommet ønsker om motorferdsel i forbindelse med beiting, er det tatt inn en mulighet for å søke om dispensasjon til dette.

Bålbrenning

Direktoratet mener at spørsmålet om bålbrenning må relateres til områdenes sårbarhet - herunder størrelse, brannfare og mulighetene for slukking, forekomst og nydannelse av tørt virke og omfanget av bruk. På bakgrunn av fylkesmennes tilrådinger foreslår direktoratet at bålbrenning på visse vilkår tillates i de fleste områdene. Fordi vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse, må det åpnes for bålbrenning i forskriftene. Direktoratet foreslår at ”bruk av tørre kvister og medbragt ved til bål” generelt skal være tillatt i reservater på over 1000 dekar. Etter konkret vurdering er det likevel foreslått bålforbud i noen av reservatene som er over 1000 dekar.

Vedhogst

I en del reservater finnes det hytter eller koier og det er ofte ønske om å hogge ved til disse. DN mener slik hogst er akseptabel der konsekvensene av å frakte inn ved er større enn selve hogsten. Der hvor hytter eller koier har gode adkomstmuligheter (nær vernegrensen eller vei) bør derimot ved transporteres inn.

Militær operativ virksomhet

Direktoratet for naturforvaltning viser til brev fra Forsvarets overkommando, Operasjonsstaben, av 07.01.97 der det fremgår hva som menes med "militær operativ virksomhet" i vernede områder. Motorferdsel i forbindelse med vanlige øvelser omfattes ikke av begrepet, og er således ikke tillatt.

Forskning og andre undersøkelser i verneområder

Det vises til Bergvesenets høringsuttalelse der det bes om at det gjennom verneforskriftene gis adgang til å foreta geologisk undersøkelser som ikke medfører inngrep av synlig art når hensikten er å "forfølge" et geologisk forskningsobjekt eller et prospekteringsobjekt gjennom verneområdet. Direktoratet for naturforvaltning viser her til forskriftens § 8, der det kan gjøres unntak fra forskriften for vitenskapelige undersøkelser eller arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning dersom det ikke strider mot formålet med fredningen. Det presiseres i denne sammenheng at slike undersøkelser må vurderes fra område til område, samt at undersøkelser med formål å finne økonomisk drivbare forekomster ikke vil være ønskelige, da utnyttelse av slike i de aller fleste tilfeller vil være i strid med verneformålet. Når det gjelder behovet for vitenskapelige undersøkelser, viser DN til at søknader om dette også må behandles etter forskriftens § 8.

11. MDs kommentarer til generelle forhold og til fredningsforskriftene

Miljøverndepartementet har foretatt tekniske justeringer av enkelte formuleringer i forskriftene. MD slutter seg til DN's kommentarer i kap. 8 og kap. 10.

12. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det legges opp til at DN avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte området. Kostnader til merking av grenser, oppsyn m.m. vil dekkes innefor ordinære budsjettposter.

Miljøverndepartementet kan ikke se at denne verneplanen har vesentlige konsekvenser for næringsvirksomhet som krever ytterligere utredning i samsvar med Utredningsinstruksen pkt. 2.3.2.

13. Merknader til de enkelte lokalitetene

1. Skjellingshovde naturreservat, Sør-Aurdal kommune, Nordre Land kommune, Søndre Land kommune, Oppland fylke (27,6 km²)

Grunneierne gikk ved høringen imot at området blir fredet og mener det snarest bør frigis for ordinært skogbruk. Norsk skogbruksforening, Norskog mener at området må reduseres vesentlig i omfang dersom det skal prioriteres, og at dette også vil kunne redusere konfliktgraden. Naturvernforbundet i Oppland og Norsk Ornitologisk forening prioriterer området blant storområdene. Det er særlig viktig at området vernes etter at storområdet Selsjøen ble tatt ut av verneplanen. Sør-Aurdal kommune ber om at det båndlagte området snarest frigis fra bruttolista slik at arealene kan disponeres til ordinært skogbruk. Det vises til at båndleggingen som har pågått mesteparten av 90-årene har påført berørte skogeiere tap og stor usikkerhet som har ført til store menneskelige påkjenninger. Nordre Land kommune anbefaler at Skjellingshovde tas med i verneplan for barskog. Det forutsettes at grunneierne

primært innvilges erstatning gjennom makeskifte, sekundert etter gjeldende retningslinjer for skogvern. Søndre Land kommune tilrår at området tas ut av verneplanen. Fylkeslandbrukstyret anbefaler at Skjellingshovde tas ut av verneplanen, og videre at det ikke er riktig å prioritere de store områdene. Styret håper at det ikke legges opp til en utvidelse av fredningskvoten.

Fylkesmannen viser til at verneverdiene i lokaliteten først og fremst er knyttet til at dette er et av de få gjenværende, store, sammenhengende og godt arronderte naturbarskogområder i Norge uten tekniske inngrep av vesentlig omfang. For å redusere arealer med ungskog tilrår fylkesmannen å ta ut noe areal i sør og sørøst, mens et areal i nordvest bør tas ut for å oppnå en bedre arrondering. Fylkesmannen foreslår også at vernebestemmelsene endres slik det kan søkes om vedhogst til eksisterende buer og koier i området. Fylkesmannen tilrår at Skjellingshovde sendes på sentral høring i tråd med de endringer av grenser og fredningsforskrift som fremgår av tilrådingen.

Ved sentral høring endret DN grensen for området i tråd med fylkesmannens tilråding.

Skogeiere i Skjellingshovdeområdet viser til at området ikke er prioritert innenfor dagens arealramme. Siden området har vært vurdert for vern siden 1988, ber skogeierne nå om at det tas en snarlig avgjørelse på vernesaken slik at de igjen kan ta i bruk ressursene i området. De beklager også at det ikke er arbeidet mer aktivt med makeskifte av skog for grunneierne. NVE viser til at det er to steindammer innenfor området. Dammene er knyttet til tidligere tømmerfløting og betraktes nå som kulturminner.

Når det gjelder dammene knyttet til tømmerfløting, viser DN til at det kan søkes om tillatelse for vedlikehold av kulturminner. DN har forståelse for de problemer grunneiere opplever når en vernesak tar så lang tid. Ut over dette viser DN til generelle kommentarer i Kap. 8 og 10 og støtter ellers fylkesmannens tilråding om Skjellingshovde.

Miljøverndepartementet viser til at Viken Skog i brev av 19.12.2003 til Fylkesmannen i Oppland med tilbud om vern av Skjellingshovde. Det forutsettes bl.a. raskt oppgjør og at endelig avgrensning blir gjenstand for vurdering i den videre prosess. Det understrekes at grunneierne nå ønsker en rask sluttavklaring. Fylkesmannen har i svarbrev av 21.1.2004 til Viken Skog vist til at saken har vært på lokal og sentral høring, at DN har anbefalt at området fredes som naturreservat i forbindelse med et eventuelt utvidet skogvern, og at MD tidligere har sluttet seg til DN's anbefaling om dette. Fylkesmannen har presisert at til grunn for DN's tilråding ligger grenseforslaget slik det ble foreslått nedjustert av Fylkesmannen etter lokal høring. Videre har Viken Skog i brev av 29.1.2004 bedt om et møte med Fylkesmannen for å drøfte ulike sider ved slutføringen av vernearbeidet, blant annet et "frivillig tilbud" om vern av Skjellingshovde.

Departementet viser til at sluttbehandlingen av vernesaken skjer med grunnlag i DN's tilråding vedrørende Skjellingshovde som ble oversendt til MD 12.7.2002, blant annet når det gjelder avgrensning og verneforskrifter.

Departementet viser til at det i verneområdet er steindammer som er verdifulle kulturminner knyttet til tidligere tømmerfløting. I verneforskriftens § 5 er det åpnet for at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til vedlikehold av disse kulturminnene. Årsaken til at dette bør skje etter søknad er at det kan være snakk om omfattende tiltak med mulige konsekvenser for verneformålet.

I slike tilfelle må konsekvensene vurderes og gjennomføringen skje i samråd med forvaltningsmyndigheten.

For øvrig slutter departementet seg til DN's vurderinger, og som et ledd i regjeringens utvidede skogvern tilrår departementet at Skjellingshovde naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

2. Fugglia naturreservat, Rendalen kommune, Hedmark fylke (17,9 km²)

En del grunneierne er mot vern av området og mener at verdiene bør ivaretas på annen måte eller andre steder enn i Fugglia. Det vises også til behov for adkomst til Fuggvollen seter, som ligger utenfor det foreslåtte verneområdet og bakenforliggende deler av dalen. Rendalen kommune har ingen kommentarer til avgrensingen av området, men foreslår en del endringer i forskriftsforslaget. Hedmark fylkeslandbruksstyre har ikke vesentlige merknader til verneforslaget, men mener at fredningsbestemmelsene i størst mulig grad må ta hensyn til områdets verdi som utmarksområde. Glommen skogeierforening mener Fugglia bør tas ut av verneplanen. Hedmark Bonde- og Småbrukarlag mener det er vurdert vernet relativt store arealer i Rendalen og at det er i dette området at de lokale interessene blir mest skadet av vern. Rendalen bondelag støtter grunneierne.

Fylkesmannen mener problemstillingen omkring adkomst til bakenforliggende skog enten må løses ved at det blir gitt dispensasjon for motorferdsel i en trasé gjennom naturreservatet i forbindelse med avvirkning eller skogskjøtselstiltak, eller at det blir gitt erstatning for tapte inntekter på denne skogen. Fylkesmannen mener motorferdsel til Fuggvollen seter, i forbindelse med oppdyrking og gjødsling må søkes om etter den generelle bestemmelsen § 8. Fylkesmannen tilrår at det ikke skal tillates med kalking av terrenget som ledd i fiskekultivering. Fylkesmannen anbefaler at området fredes med den avgrensingen som framgår av DN-rapport 1999-4 og med de endringer i fredningsforskriften som framgår av tilrådingen.

Rendalen kommune viser i brev til DN til at de har gitt kommentarer til fredningsforskriftens punkt om beiting der det anbefales at det åpnes for utvidet beiting som tiltak i forbindelse med rovdysituasjonen. Det bør gis mulighet til flytting av beitedyr til området, og gjeting dersom rovdysituasjonen i andre deler av kommunen tilsier det. Fylkesmannen har ikke vurdert dette i sin tilråding. Norges skogeierforbund kan godta vern av området dersom en finner en akseptabel løsning for å få transportert ut virket fra innenforliggende areal samt at makeskifte blir et reelt alternativ for dem som måtte ønske det.

DN mener problemstillingen om bakenforliggende skog bør løses i erstatningsoppgjøret. Når det gjelder motorferdsel til Fuggvollen seter bør det kunne søkes om slik transport på vinterføre etter de spesielle reglene i § 5. I forhold til beiting viser DN til at dette er tillatt i verneområdet og kan ikke se at det er noe problem å flytte beitedyr til området på grunn av rovdysituasjonen. Ut over dette viser DN til generelle kommentarer i Kap. 8 og 10 og støtter ellers fylkesmannens tilråding om fredning av Fugglia som naturreservat.

Miljøverndepartementet har mottatt brev av 18.5.2002 fra Olav M. Skulberg, som er en av grunneierne i området, vedrørende slutføringen av vernesaken for Fugglia. Brevet med vedlegg gir uttrykk for at grunneieren er positiv til vern.

Departementet viser til at tilgrensende arealer, inkludert bakenforliggende skog, vil bli vurdert for vern i forbindelse med det oppstartede arbeidet for vern av Sølen-området som er en del av nasjonalparkplanen.

Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets vurderinger, og som et ledd i regjeringens utvidede skogvern tilrår departementet at Fugglia naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Miljøverndepartementet

tilråd

I

Forskrifter om fredning av Skjellingshovde naturreservat og Fugglia naturreservat fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1-2).